

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte fredag den 19. mai 1961 kl. 10.

Møtet ble ledet av formannen, F i n n M o e .

Til stede var: Bøyum, Løbak, Kjøs, Mellesmo, Finn Moe, Granli, Offerdal, Erling Petersen, Reinsnes, Røiseland, Wikborg, Langhelle, Henrik Svensen, Dahl, Hareide, Hegna, Hønsvald, Ingvaldsen og Vatnaland.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: utenriksminister Lange, statsråd Skaug og statsråd Haugland.

Dessuten ble følgende embetsmenn gitt adgang til møtet:

Fra Utenriksdepartementet: statssekretær Engen, ekspedisjonssjefene Gunneng og Halvorsen, byråsjefene Løchen og Hedemann samt sekretær Langeland.

Fra Handelsdepartementet: underdirektør Gundersen.

Fra Forsvarsdepartementet: byråsjef Traagstad.

Formannen: Stortingsmann Jakob Pettersen som i finanskomiteen er ordfører for alle EFTA-saker, har bedt om å få være til stede. Jeg går ut fra at ingen har noe imot dette.

Dette møte er sammenkalt for at vi skulle kunne drøfte en del av de ting som melder seg i forbindelse med den nye forhandlingssituasjon mellom De seks og De sju - ting som, slik handelsministeren også sa i sin redegjørelse i Stortinget i går, det ikke er så lett å diskutere i åpent stortingsmøte. Siden dette møte er blitt sammenkalt, har det imidlertid reist seg en ny sak, som det ville være en fordel om vi kunne ta først. Den gjelder et spørsmål om våpeneksport, og justisministeren vil redegjøre for det.

Statsråd Haugland: Det gjelder spørsmålet om reeksport av amerikansk militærmateriell under våpenhjelpavtalen. En del av det materiell som vi har fått under våpenhjelpavtalen, har vi ikke hatt bruk for. Etter denne avtalen, som altså også er godkjent av Stortinget, har Amerika rett til å få dette materiell tilbake. USA har så sendt materiellet ut igjen til forskjellige land og hittil stort sett på amerikanske skip. Hittil har det gått til på den måten at de har søkt Handelsdepartementet om såkalt B-lisens, så vidt jeg forstår, altså en gavelisens, og på basis av den er materiellet blitt sendt uten at Justisdepartementet er blitt engasjert i de sakene. Nå har imidlertid Handelsdepartementet i forbindelse med spørsmålet om videreeksport av 15 000 stk. artilleriammunisjon til Spania henvendt seg til Justisdepartementet og spurt om det kanskje også trengs eksportløyve etter våpenloven av 1928.

Justisdepartementet ser det slik at etter våpenloven av 1928 skal vi strengt tatt lisensiere. Når den nye våpenloven, som Stortinget nettopp har vedtatt, trer i kraft, vil det bli på en annen måte, for etter den trengs det ikke slik lisens for våpen som

tilhører Forsvaret, men etter den loven som vi har i dag, loven av 1928, er Justisdepartementet kommet til at det strengt tatt trengs lisens.

Her står man da mellom den plikt landet har etter våpenhjelpavtalen til å la Amerika få igjen overskuddsmateriell, og de andre hensyn som vi jo hadde bl.a. i den berømte Cuba-saken, nemlig den restriksjon at vi ikke skal eksportere til hvem som helst.

Dette burde jeg kanskje ha drøftet litt med handelsministeren før jeg kom hit, men det kom litt bardus på. Dersom vi kunne få det til slik at eksportlisens ble gitt til Amerika, er det klart at Justisdepartementet ikke kan ha noe å innvende mot det. Her har vi altså en klar plikt etter våpenhjelpavtalen til å la Amerika få igjen overskuddsmateriell, og de har da selvfølgelig for sitt vedkommende fri disposisjonsrett over materiellet.

Dette er i korthet saken.

Formannen: Jeg skal få takke for redegjørelsen. Jeg må si at jeg for mitt eget vedkommende synes saken måtte kunne løses på den måten at den norske regjering både gir materiellet tilbake til amerikanerne og gir amerikanerne lisens til å utføre det, så får det bli amerikanernes sak å avgjøre hvor de vil sende det.

Kjøs: Jeg synes ikke det kan være noen annen måte å gjøre det på. Vi har jo plikt til å levere dette tilbake, så det synes jeg ikke vi kan gå utenom.

Statsråd Skaug: Hvis vi skal oppfylle lovens bestemmelser, må vi gi eksportlisens hvor det står hvilket land ammunisjonen skal til, og vi kan vanskelig gi en lisens hvor det står at denne skal sendes til Amerika, hvis ikke amerikanerne tar den til Amerika. Hvis de tar den til Amerika og så sender den videre til Spania, kan ikke vi blande oss i det, men vi kan ikke gi lisens hvor Amerika står som importland, når vi vet at importlandet er Spania.

Wikborg: Dette er et teknisk spørsmål som er blitt kastet på oss. Det er umulig for oss å si annet og mer enn det formannen og hr. Kjøs sa. Hvis det virkelig er så at vi har fått så mye ammunisjon som vi ikke har bruk for - noe jeg synes er nokså underlig - vel, da får vi sende dette materiell tilbake til De forente stater. Hva de gjør med det, får bli deres sak. Jeg kan ikke skjønne det kan bli spørsmål om for oss å lisensiere direkte til noe annet land enn De forente stater.

Erling Petersen: Eiendomsretten går jo over til amerikanerne når vi gir opp vår. Det hørtes ut til å være hr. Wikborgs mening at amerikanerne dermed skulle være nødt til å ta materiellet til Amerika, mens det er et helt annet spørsmål hvor det da for amerikanernes regning skal sendes. Det viktigste er at eiendomsretten går over til amerikanerne, så får de stå fritt hvor de vil ha sendt materiellet.

Henrik Svensen: Det er vel egentlig nokså vesentlig hvor tilbakeleveringen skal finne sted. Jeg vet ikke hvilke bestemmelser som gjelder om det for materiellet

vi mottar under våpenhjelpen? Hvis tilbakeleveringen skal finne sted her i Norge, kan jeg vanskelig skjønne at spørsmålet om lisensiering for utførsel kan være vanskelig å løse.

Formannen: Vi kommer vel ikke stort videre. Kan vi ikke være enige om at Regjeringen og de interesserte departementer får arbeide videre med saken, og hvis de skulle støte på uovervinnelige vanskeligheter, får de komme tilbake til komiteen med saken - hvis det f.eks. skulle vise seg absolutt nødvendig at lisens gis for eksport til bestemte land osv.?

Røiseland: Eg synest nok det vil vere ille om det seinare skulle kunne seiast at eksport direkte til Spania har vore tillaten. Eg synest vi må gå ut frå at det kan bli visse konsekvensar av det som ikkje er av det beste, i alle fall innanlands.

Formannen: Dette er vel ikke en sak som det haster så forferdelig med.

Vi får da gå over til den saken som møtet egentlig er sammenkalt for. Jeg gir ordet til handelsministeren.

Statsråd Haugland og byråsjef Traagstad forlot her møtet.

Statsråd Skaug: Vi er meget interessert i å få anledning til å drøfte her i komiteen spørsmålet om hvordan vi skal håndtere hele dette spørsmålet om markedsdannelse og de problemer som der kommer opp i tiden fremover. Vi vet ikke i dag når det kan bli aktuelt å starte de egentlige forhandlinger, men det er vel ingen tvil om at det i ukene og månedene fremover vil bli ganske stor aktivitet på dette område, og vi får da et sterkt behov for å få anledning til å drøfte disse spørsmål, som jo er overmåte innviklet og overmåte viktige, med Stortingets organer. Det er gjort en god del forberedende arbeid med visse deler av dette problemet, slik at vi begynner å få noen oversikt over vanskeligheter og spørsmål som vil kunne dukke opp, og det materiale som nå foreligger, vil vi gjerne få anledning til å drøfte underhånden, med enten denne komite eller denne komite pluss andre komiteer. Vi har ingen bestemt formening om hvordan det vil være mest praktisk å gå fram.

Det er helt utvilsomt at det i løpet av sommeren, etter at Stortinget er gått fra hverandre, vil være et behov for å få anledning til å drøfte disse spørsmålene. Det er den ene saken vi gjerne ville få snakke om i dag. Men før vi går over til den, kunne vi kanskje få gi rapporter om hva som skjedde på det nordiske samarbeidsministermøtet som ble holdt her i Oslo for noen dager siden, og fra det møtet som ble holdt i Genève sist tirsdag og onsdag mellom embetsmenn fra EFTA-landene for å drøfte et felles EFTA-opplegg.

Når det gjelder det nordiske samarbeidsministermøtet, så var det det første møte det har lyktes å få arrangert på en nokså lang stund. Der møtte foruten utenriksminister Krag og økonomiminister Dahlgaard fra Danmark, også handelsminister Gunnar Lange fra Sverige, handels- og industriminister Karjalainen

fra Finland og handelsminister Gislason fra Island. Vi hadde en lang diskusjon om den situasjon som foreligger, og denne diskusjon viste, som vi hadde ventet, at det i denne saken rår ganske stor uenighet mellom de nordiske land, grunnet de høyst forskjellige interesser vi har.

Det kom klart fram at man fra dansk side ønsker nærmest å presse Storbritannia til å gi en slags prinsipperklæring om tilslutning til fellesmarkedet så snart som overhodet mulig. Danmarks stilling er i så fall gitt, de vil da med en gang følge Storbritannia, og de ser det som meget viktig for sine interesser at dette skjer så snart som overhodet mulig. Dette henger sammen med det forhold at danskene regner med at fellesmarkedet innen utgangen av dette året vil ha gjort opp sin felles landbrukspolitikk, og på dansk side anser man det som vesentlig for sine interesser at Danmark kan få være med ved utformingen av den felles jordbrukspolitikk.

Det er til nå ikke blitt presset så særlig sterkt fra kommisjonens side når det gjelder denne saken. Det henger sammen med at man har ønsket å være noe forsiktig, inntil de tyske valg er overstått. Problemet for De seks når det gjelder jordbrukspolitikken, er det høyt beskyttede tyske jordbruk, og man har sett det som en vesentlig ting ikke å skape problemer i forbindelse med den tyske jordbrukspolitikk og de interesser som er knyttet til den, før etter at valgene har funnet sted. Men så snart dette har skjedd vil det bli gjort et forsøk på en utforming av den felles jordbrukspolitikk langs de linjer som kommisjonen har foreslått.

Det er ut fra dette syn at man på dansk side er interessert i å komme med så snart som mulig. Danskene er ikke så overveldende begeistret for det forslaget som foreligger, og de vil nok ønske å forsøke å påvirke det i en retning som er mer tilfredsstillende for de danske eksportinteresser.

Fra finsk side ble det under møtet bare avgitt en kort erklæring om at finnene overhodet ikke hadde drøftet spørsmål som reiser seg i forbindelse med en tilslutning eller assosiering til fellesmarkedet. I Finland har man jo helt til det siste hatt vanskeligheter nok ved å få formalisert tilslutningen til EFTA. Det ble imidlertid fra handelsminister Karjalainens side underhånden sagt at man for Finlands vedkommende jo ser store problemer ved enhver ordning med de seks fellesmarkedsland. Det er for så vidt noe som ikke kom uventet på oss, men det kan også tenkes at det kan finnes former som kan gjøre det mulig for finnene å bli med.

Når det gjelder Island, har man i lengre tid nå undersøkt mulighetene for en tilslutning til EFTA, men man er der ennå ikke kommet så langt at man har tatt noe standpunkt. Islands innstilling til en eventuell europeisk ordning på Roma-traktatens grunnlag vil være avhengig av hvordan det vil gå med fisk og fiskeproduktene. Det er noe som ennå er helt uklart, men det er vel en stor sjanse for at man på fellesmarkedets grunn – Roma-traktatens grunnlag - vil få reist hele spørsmålet om etableringsretten som et motstykke til fri adgang på disse markedene for fisk og fiskeprodukter, og etableringsretten betyr jo i dette tilfelle adgang til å fiske på det som er fisketerritoriet, uten noen andre begrensninger enn dem som gjelder for vedkommende lands egne borgere, og adgang til å bygge i land de etablissementer og anlegg som man måtte ønske å ha.

Sverige er bekymret for den utvikling som nå er i gang og ganske særlig i forbindelse med spørsmålet om en felles ytre handelspolitikk. Svenskene mener at de prinsippene som Roma-traktaten der legger fast, vil det være overordentlig vanskelig - for ikke å si umulig - for dem å godta. Men de stoler for øvrig på at heller ikke Storbritannia vil kunne godta dem, og det har de vel noen rett i. For øvrig vil man på svensk side forsøke enda en gang å lansere et forslag til en europeisk løsning av ren økonomisk art, og et forslag som jeg skulle tro vi vil kunne støtte. Men det er et stort spørsmål om det forslaget vil ha noen sjanse til å vinne fram. Jeg tror for min del det er nokså tvilsomt. På direkte spørsmål sa utenriksminister Krag at danskene ikke fant å kunne støtte et slikt forslag. De mente det ville føre til en forsinkelse av den tilslutning til fellesmarkedet som de for sitt vedkommende anser som avgjørende.

Etter å ha konstatert at vi på dette punktet hadde oppfatninger som ikke falt helt sammen, var man imidlertid enig om at det var nødvendig å forsøke å få til et effektivt samarbeid i EFTA, slik at det i all fall ble forhandlet samtidig for alle land, og slik at man kunne få en samtidig løsning, selv om løsningene for de forskjellige land kunne bli forskjellige. Vi var videre enige om at embetsmennene fra våre land under møtet i Genève skulle holde sterkt på nødvendigheten av et EFTA-samarbeid i tiden fremover.

Ekspedisjonssjef Halvorsen kunne kanskje fortsette herfra med en redegjørelse om resultatene i Genève.

Ekspedisjonssjef Halvorsen: På et møte i Genève 16. og 17. mai søkte EFTA-landene å gjøre opp en foreløpig status for den handelspolitiske utvikling mellom De seks og De sju i den senere tid. Møtet fant sted på britisk initiativ. Britene åpnet med først å erklære at den britiske regjering ennå ikke hadde tatt stilling til hvorvidt den ville innlede forhandlinger om tilslutning til Roma-traktaten, men som utgangspunkt for bedømmelsen av situasjonen, hvis de aktet å innlede forhandlinger, så de følgende tre muligheter:

Den første var at man kunne oppgi alt håp om en tilnærming mellom De seks og De sju for en lengre tid framover. En slik løsning anså ikke britene for å være noen akseptabel mulighet i det hele tatt.

Den andre muligheten var å fortsette arbeidet for å komme fram til en ren økonomisk assosiering mellom De seks og De sju. Dette anså de for å være et uhyre langsiktig perspektiv, og det tilfredsstillende heller ikke de britiske behov.

Den tredje mulighet var å forhandle om en bredere ordning mellom EFTA og CEE, hvor bare enkelte EFTA-land går inn i CEE, mens de øvrige land, som ikke ser mulighet for det, søker å få i stand en assosiasjonsavtale - en tilslutningsavtale - til fellesmarkedet.

Britene anser den tredje løsning som den eneste mulige, dels fordi USA mener at et oppgjør også må ha et politisk element og ikke bare være rent økonomisk, dels fordi Frankrike ikke er forhandlingsvillig på annet grunnlag, dels fordi tyskerne i den senere tid har sluttet opp om dette franske standpunkt, og sist, men ikke minst, fordi britene selv ønsker en slik ordning. Det endelige mål, uansett

hvilken tilslutningsform de forskjellige land måtte velge, skulle like fullt være å nå fram til et stort marked i Europa, inklusive Finland. Kunne man nå fram til dette, så ikke britene noen grunn til uro over at enkelte land tok på seg visse forpliktelser som en del andre land ikke mente de kunne påta seg.

I den følgende diskusjon ble det særlig fra svensk og sveitsisk side stilt en rekke spørsmål, som kort kan oppsummeres slik: Hvori består den større franske forhandlingsvilje? Er det noe som tyder på at britene får et akseptabelt oppgjør for Samveldet for sitt jordbruksproblem? Hva er det egentlige politiske element som britene er ute etter i Roma-traktaten? Særlig ble det understreket fra sveitsisk side at det lå ikke i Roma-avtalen selv. Kunne man videre være sikker når man først kom i gang med forhandlinger, ville de ikke trekke seg ut og man risikerte å stå svakere og befinne seg i en enda mer splittet situasjon etter forhandlingene enn før?

Danmark gikk helt og fullt inn for den britiske oppfatning og understreket hvor viktig det var for Danmark snarest å få et oppgjør. Hvis ikke, risikerte landet å se at 20 pst. av dets eksport ville falle bort ved reduksjon i utførslen av landbruksprodukter. Fra norsk side understreket vi at det hadde foregått en viss utvikling siden 1958. De vanskeligheter man står overfor, varierer fra land til land, men det var i alle tilfelle nødvendig at EFTA-landene holdt sammen. Vi burde nå i langt større grad enn hittil utveksle meninger og opplysninger og samordne våre standpunkter, for å se hvor vi stod. Det måtte være mulig å finne den størst mulige fellesnevner.

Henvendt til britene spurte vi om hvordan britene tenkte seg at man skulle opprettholde EFTA-samholdet dersom noen land søkte medlemskap i EEC, i Fellesmarkedet, og andre land bare søkte å bli tilknyttet gjennom en assosieringsavtale. Hvordan skulle man da utnytte vår felles forhandlingsstyrke? Man måtte unngå at enkelte land sikret seg før andre, slik at vi mistet den forhandlingsstyrke EFTA som helhet måtte ha. En gjorde uttrykkelig oppmerksom på at Norge ikke hadde gjort seg opp noen mening om hvordan vi selv ønsket vårt forhold til De seks ordnet.

Svenskene fremla på dette stadium av meningsutvekslingen sitt memorandum om et handelspolitisk oppgjør i Vest-Europa. I korthet kan en si at det går ut på å fjerne toll og andre handelsskranker mellom EEC og EFTA og for øvrig alle andre medlemsland i OECD. En unilateral tollreduksjon i Europa skulle foretas slik at man generelt sett kom ned på det alminnelige tollnivå i USA. Samtidig skulle man innlede forhandlinger om multilaterale tollreduksjoner. Et tollnivå som tilsvarte fellestariffen minus 40 pst. syntes å være et godt utgangspunkt for en harmonisering av en felles europeisk tolltariff.

Disse tollreduksjonene skulle også omfatte tollsatsene på eksportvarer fra utviklingslandene. Forhandlingene kunne ellers finne sted i OECD. Svenskene tenker seg også at planene skulle omfatte jordbruk og fiskeri - for jordbrukets vedkommende ved bilaterale avtaler innenfor rammen av en bredere, multilateral forståelse. Også spørsmålet om Samvelde-preferansene går inn i det svenske opplegg. En del av preferansene på det britiske marked ville i seg selv forsvinne gjennom den alminnelige tollreduksjon som planen går ut på, og ytterligere

reduksjoner ville finne sted gjennom forhandlinger mellom samveldelandene og de europeiske land. Svenskene tenker seg imidlertid ikke at Samveldet skal slippe gratis inn på andre lands marked enn det britiske. Når det gjelder de institusjonelle spørsmål, er prinsippet at selv om svenskene kan tenke seg majoritetsvedtak i visse, vel definerte tilfelle, skal man fortsatt basere seg på enstemmighetsregelen, og hvert medlemsland skal ha fullt herredømme over sin ytre handelspolitikk overfor tredjeland.

Dette svenske opplegg fikk umiddelbar støtte fra sveitsisk, østerriksk og portugisisk side. Det var tydelig at disse land hadde samrådd seg med hverandre ukene før dette møtet fant sted. Fra norsk side ga vi uttrykk for at planen burde være gjenstand for fortsatt studium, og at vi burde ta hensyn til den under det fortsatte arbeid. Britene sa at de i mangt kunne underskrive den målsetting som planen inneholder, men at de ikke trodde at metodene ville føre fram. Planen var ikke akseptabel som forhandlingsopplegg, hverken for De seks eller for USA, og snaut nok for U. K. selv, ved at Storbritannia jo ønsker også å få dette politiske element inn. Til dette bemerket svenskene at de ikke så noen motsetning mellom denne rent økonomiske plan og en ordning på politisk basis mellom De seks og Storbritannia.

Som svar på de norske spørsmål sa britene at det ikke kunne være tale om å la noe land i stikken under forhandlingene med EEC. Det måtte unngås for enhver pris. Men forhandlingene ville få forskjellig mening for de land som ønsket å bli medlemmer og for dem som bare ønsket tilslutning. Det måtte likevel være parallelle forhandlinger og full konsultasjon mellom EFTA-landene. Hvor langt det ville være mulig å samkjøre, ville avhenge av omstendighetene og hva slags assosiering de enkelte land tok sikte på, men britene hadde ikke til hensikt å sette i gang på egen hånd.

Etter en del diskusjon hvor intet vesentlig nytt kom fram, ble man enige om at den beste fortsatte arbeidsordning nå måtte være at hvert land studerte den foreliggende situasjon, det svenske forslag, Roma-traktaten og hvilken eventuell form for oppgjør man ønsket med De seks. I begynnelsen av juni vil man så møtes igjen i Genève og sammenlikne de resultater man er kommet fram til, med sikte på å tilrettelegge diskusjonen før det ministerrådsmøte som skal finne sted i EFTA i slutten av juni i London.

Britene vil formodentlig ikke ta endelig stilling til forhandlinger med De seks før etter ministerrådsmøtet i EFTA. De har ikke vært helt presise på dette punkt, men det er på den annen side vanskelig å tro at de vil kunne innpasse den arbeidsordning man nå er blitt enig om under forberedelsen til ministerrådsmøtet, med en tidligere beslutning om å søke forhandlinger på grunnlag av tilslutning til Fellesmarkedet.

For øvrig ble det fra samtlige lands side gitt uttrykk for nødvendigheten av å fortsette gjennomføringen av EFTA-konvensjonen. Sveitsere, svensker og briter presset kraftig på for at man nå i den nåværende situasjon av forhandlingsmessige grunner burde gå alvorlig inn for akselerasjon av tollreduksjonen i EFTA.

Formannen: Jeg takker for redegjørelsen.

Statsråd Skaug: Jeg kan kanskje få nevne at spørsmålet om akselerasjonen har voldt oss ganske store vanskeligheter, idet vi etter å ha gått med på å fremskynde neste tollreduksjon fra førstkommende 1. januar til førstkommende 1. juli, samtidig har sagt at vi ikke er forberedt på å drøfte en ytterligere akselerasjon på det nåværende tidspunkt. Vi kommer ikke unna det spørsmålet heller i ministerrådsmøtet i slutten av juni, og vi er svært betenkt ved å skulle fatte noe ytterligere vedtak i den retningen.

Nå er imidlertid det skjedd at det ser ut til at man på svensk side overveier å gå fram på den måte som jeg ved flere anledninger har påpekt at man kan gå fram på i henhold til EFTA-traktaten selv, nemlig at de land som mener at de er i den situasjon at de kan gjennomføre tollnedtrappingen raskere, kan gjøre det - enten for alle varer eller for noen varer - uten at de land som mener at de ikke kan ta ytterligere skritt, behøver å følge med. Om de kan få britene og sveitserne med seg på en slik plan, vet vi ikke, men det ville være en stor fordel om man kunne gå fram på den måten, idet det utvilsomt ville skape noe bedre balanse i systemet. Det er ingen tvil om at EFTA-landene står i noe forskjellig stilling når det gjelder de fordeler traktaten medfører, og en slik delvis ulik behandling i overgangstiden kan derfor for så vidt være både rimelig og hensiktsmessig.

Erling Petersen: Hva er det egentlig meningen at vi skal gjøre på det grunnlag vi nå har fått? Vi har fått referert det som har foregått på de to siste møter, vi har fått antydning at det er gjort forberedende arbeider og at vi vil bli tilstillet en del materiale. Faktisk har vi egentlig ikke noe vi skulle ha gjort før vi får se det materialet som Regjeringen kan mobilisere.

Jeg vil si at det høres tydelig ut som om det er begynt å bli bevegelse på dette område. Skal jeg gi uttrykk for min personlige mening, er det ikke det spor for tidlig. Vi har faktisk hatt Roma-traktaten i fire år, og i de to siste år har det vært klart for alle i hvilken retning utviklingen bærer, så vi har hatt makelig tid til å gjøre studier ut fra det alternativ som nå begynner å melde seg, og som kanskje er dukket opp noe raskere enn det egentlig er helt heldig for en solid overveielse av saken.

Hvis vi skulle realdebattere denne saken uten det materiale som vi er blitt lovet, måtte sannsynligvis det mest hensiktsmessige punkt å angripe den på være å debattere spørsmålet om den nordiske fellesopptreden. Der kan man kanskje allerede ha så meget grunnlag at man kan komme fram til visse oppfatninger. Det er ganske klart at Norden i denne henseende ikke på noen måte er en enhet. Det maksimale vi kan si, er at om Norge skulle finne på å ville gå samme vei som Danmark, ville vi kunne få en gruppe på to land som går likt. Hvis ikke, ville vi få fem land i helt forskjellige situasjoner, fra Danmark, som vil gå inn, vi som kanskje kunne, Sverige som ikke vil, Finland som bare er tilsluttet og helt utenfor og til Island, som hører til de "glemte" land i Europa. Noen felles linje på fem så forskjellige grunnlag ville være temmelig illusorisk.

Jeg hørte statsråden si at det svenske forslaget var slik at vi kunne støtte det, men han regnet ikke med at det hadde noen levemulighet. Hvis vi kan støtte det, må

det vel fortrinnsvis være fordi det er et mellomstadium, ut fra det synspunkt at når man skal bevege seg i en retning, er det alltid forsiktig å gå et stykke ad gangen. Men det er et spørsmål om man ikke nettopp i en sak som denne, burde legge avgjørende vekt på å se hvor endestasjonen er, og beskjefte seg mer med spørsmålet om man vil føle seg mer tilfreds om man havner på endestasjonen, i stedet for å se på mellomstasjoner som i og for seg ikke kan bli varige.

Det har også vært sagt at EFTA-landene må holde sammen. Det er riktig, men dette uttrykket kan ikke tas for bokstavelig. Det er riktig at EFTA ble startet for å styrke forhandlingsgrunnlaget for de syv land, og det er riktig at EFTA som samlet enhet har en større forhandlingsstyrke enn landene enkeltvis når det gjelder de rent økonomiske spørsmål. Men utviklingen, spesielt den siste måned, har vel gjort det klart at det ikke er grunnlag for en totaleuropeisk løsning på det rent økonomiske område. Dermed mister EFTA som sådan sin forhandlingsstyrke, fordi det er ganske åpenbart at det politisk sett går en dyp kløft mellom EFTA-landene - mellom de, skal vi si, nøytrale og de ikke nøytrale, for å formulere det slik. Om man ser dem sammen, har de ingen forhandlingsstyrke, fordi deres interesser på det området er så vidt forskjellige.

Men jeg har også inntrykk av at begrepet "nøytralitet" i denne forstand, ikke er et varig begrep - det er også under sterk omforming. Jeg fikk et tydelig inntrykk av det da vi hadde møtet i Zürich. Jeg snakket med nokså mange fremtredende sveitsere, og fikk høre hvordan man i dette land, som skulle være nøytralitetens tradisjonelle høyborg, var i ferd med å omtolke begrepet slik at det kunne gi anledning til å gå med i en felles organisasjon av fellesmarkedstypen. Selvfølgelig har ikke hele den sveitsiske stemning snudd, men det var hos mange en tydelig oppfatning at man her hadde muligheter for å bevege seg bort fra den tradisjonelle nøytralitet. Og hvis man skulle tippe noe for fremtiden, og hvis den linje er riktig som jeg antyder, at nøytralitetsbegrepet her er i bevegelse, skulle jeg anta at Sveits vil være det første av de nøytrale land som kommer over terskelen til de andre, hvis utviklingen går i den retning.

Men for å komme tilbake til utgangspunktet: dette blir jo filosoferinger når vi ikke har det materiale som vi her i grunnen burde ha, for å kunne ha alle detaljer og alle alternativer for øye når man treffer sin beslutning.

Statsråd Skaug: Jeg vil gjerne få minne om at jeg ved møtets begynnelse sa at vi gjerne ville få snakke med denne komite om hvordan vi hensiktsmessig skal få drøftet selve arbeidssituasjonen og det videre arbeid med Stortingets organer, og jeg hadde håpet at vi i all fall hadde kunnet få gjort det. Jeg har dessuten bedt byråsjef Løchen om å være til stede for å legge fram enkelte av de resultater vi har kommet til, og jeg hadde håpet, om det var mulig, å få en viss veiledning fra komiteen om det skulle være spesielle spørsmål som komiteen for sitt vedkommende gjerne vil ha utredet i tillegg til det vi nå holder på med. Byråsjef Løchen vil også være forberedt på å gjøre rede for enkelte av de hovedresultater vi er kommet fram til. Det er nokså viktig for oss å vite om vi skal sende det hele til denne komite, eller om vi skal sende noe til landbrukskomiteen og noe til industrikomiteen. Vi ville gjerne ha et

eller annet organ som vi kunne holde oss til når det gjelder det videre arbeid med saken.

Jeg vil gjerne for øvrig få lov til å minne om, siden det er blitt nevnt her at det er på tide at vi kommer i gang med disse undersøkelser, at det er jo atskillige måneder siden vi sendte en ganske stor oversikt over Roma-traktaten til denne komite. Det arbeid som nå foregår, består i at vi følger opp og kompletterer den første undersøkelsen, som ble lagt fram her allerede i fjor høst, men som denne komite, så vidt jeg forstår, ikke har hatt anledning til å drøfte.

Vedrørende EFTA's stilling i denne sak vil jeg gjerne si som min mening, at jeg tror nok at EFTA gir en større forhandlingsstyrke, selv om det er så at EFTA-landene har motstridende interesser. Det betyr ganske mye for de små land i EFTA at vi kan stå sammen, at f.eks. Storbritannia ikke går bort og lager en ordning for seg og at vi andre så skal komme etterpå på en eller annen måte og forsøke å finne fram til en ordning. Jeg ser det slik at i denne situasjon er det veldig viktig at vi kan ha et fast britisk tilsagn om at disse forhandlinger skal føres parallelt og at de skal gjennomføres for alle land på en gang. Det må være av ganske stor betydning rent forhandlingsmessig sett, så vidt jeg kan se.

Ingvaldsen: Jeg vil først komme med et par nærliggende spørsmål. Det gjelder det sannsynlige tempo framover i denne utvikling. Det er opplyst av statsråden at Danmark ønsker å oppta forhandlinger så hurtig som mulig, for å øve innflytelse på jordbruksforhandlingene som Roma-statene skal avslutte om kort tid. Det tyder på at Danmark helst, for å få medbestemmelsesrett, vil komme inn før disse forhandlinger tar til innen Roma-avtalens land. Det vil si at etter dette må man se i øynene at Danmark ønsker tilslutning til Roma-avtalen i løpet av de kommende måneder, altså i et meget hurtig tempo. England har det kanskje ikke fullt så travelt, men de har vel noenlunde det samme ønske hvis de først skal inn.

Jeg tenker nå på vår egen hodepine. Vi holder på med et langtidsprogram, hvor man i grunnen har regnet i år i stedet for i måneder, og hvor man nærmest har forutsatt at dette ikke vil få noen innflytelse i de kommende fire år. Det vil være lite sannsynlig at det holder stikk. Jeg vet ikke om Regjeringen vil uttale noe mer bestemt om det nå. Det har jo liten hensikt å drøfte utviklingen i de kommende fire år hvis vi skulle få etableringsretten, og hvis vi f.eks. skulle få tyskerne inn her for å drive fiske og ilandføring av fisk osv., så det er en nokså broget situasjon.

Jeg ser det også slik at EFTA har vist seg ikke å være noen holdbar konstruksjon. EFTA rommer for store ulikheter blant de tilsluttede stater, og jeg tror at den største forskjellen innen EFTA-området nærmest er at noen land er nøytralitetsland og andre ikke. For Sverige er det vel nettopp de utenrikspolitiske forhold som spiller inn. Slik er det vel også for Østerrike og kanskje også for Sveits. Det er helt innlysende, så vidt jeg kan forstå, at Sverige ikke vil endre sin utenrikspolitikk, og det er klart at de da har andre politiske målsetninger i Europa enn f.eks. Storbritannia. Jeg er helt enig med hr. Erling Petersen i at de forskjellige land har svært forskjellige interesser. Man kan respektere dem og si at slik og slik må det være, men det må jo nødvendigvis influere på selve forhandlingstaktikken.

Når det gjelder de økonomiske spørsmål, er det vel kanskje i og for seg noe enklere, for der er det ikke slike alvorlige prinsipper som kommer inn, men mer praktiske ting, men der er jo også landene nokså forskjellige innrettet. Hvis man tar f.eks. Danmark på den ene side og Norge på den annen når det gjelder jordbrukspolitikken, er jo interessene der så forskjellige som de vel kan være. Jeg kan vanskelig tenke meg at man kan støtte hverandre i og for seg under forhandlingene. Det må være de enkelte land som selv fremholder sine spesielle ønsker. At vi skulle legge inn særlig kraftige argumenter til fordel for Danmark under forhandlingene med hensyn til Danmarks jordbruksproblemer, forekommer meg å være noe vanskelig. Det jeg kunne tenke meg, var at det ville være riktig å føre forhandlingene samtidig, men at det endelige resultat, kan man si, av avtalen med det enkelte land skulle utstå inntil alle EFTA-landene var kommet fram til en eller annen ordning. Hvorvidt det er mulig, er det ikke godt å si.

Men når det så gjelder Norges stilling, er jeg tilbøyelig til å se det slik at her er nå tross alt enhver seg selv nærmest. At vi f.eks. skulle støtte det svenske forslaget bare for å være hyggelige og elskverdige, selv om vi ikke hadde noe særlig til overs for det og det ikke falt i tråd med våre interesser, ligger noe fjernt for mitt vedkommende. Jeg tror vi må se realistisk på det. Uten å ville gi uttrykk for noen som helst begeistring i og for seg, er jeg tilbøyelig til å se det slik at vi unngår ikke å gå inn i dette fellesmarkedet, og jeg tror at det da nesten er like godt å hoppe i det som å krype i det. Jo lenger tid det går og jo mer de seks land får samarbeidet seg, jo hardere blir forhandlingene og jo mindre villige blir de til å gå til tillem্পninger. Selv i dag har de vel i grunnen en så sterk forhandlingsposisjon at de, hvis vi skal være ærlige, i vesentlig grad kan diktere betingelsene, og jeg tror at det forholdet vil komme til å forverre seg. Jeg tror derfor at det er litt for romantisk å snakke om at man bør opprettholde den felles opptreden i Norden. Jeg tror ikke det er noe grunnlag for det, dessverre, og jeg tror ikke at det er noen andre som kommer til å ivareta våre interesser hvis vi ikke gjør det selv. Derfor synes jeg det bør være det viktigste, sett fra vår side.

Wikborg: Vi er vel i den situasjon at også vi i grunnen må se å komme frem til klarhet noenlunde snart. Å gå i det uendelige i usikkerhet, skader oss på mange måter, og jeg er tilbøyelig til å si, kanskje med litt andre ord enn hr. Ingvaldsen, at det er bedre med en ende med forferdelse enn en forferdelse uten ende. For vi innlater oss her på ting som vi ikke kan ha oversikt over, men det står for meg som om det verste som kunne hende oss, var at det ble et større europeisk marked med Storbritannia og Danmark innenfor, og vi utenfor.

Dette med EFTA's samlede forhandlinger og det svenske forslaget høres for meg ut som den rene ønsketenkning. Når Danmark allerede har sagt at de ikke kan støtte Sverige, og Storbritannia har sagt det samme i realiteten, er det vel bare å kaste bort tid å arbeide videre med det spørsmålet.

Det som jeg gjerne skulle vite litt mer om, er om det er tenkelig med noen form for norsk assosiering uten at vi må akseptere den særlisten som så mange av våre viktigste produkter står på. Det er for oss en hovedinteresse at vi ikke møter

diskriminering for aluminium og ferrolegeringer og treforedlingsprodukter, i det hele tatt produkter som bygger på vår billige elektriske kraft. Det har jo vært anvendt mot oss at vi der har særfordeler som de andre på en eller annen måte må kompensere for. Så hvis vi ikke, om vi på en eller annen måte skal assosiere oss, fremdeles vil finne oss i diskriminering på disse vesentlige punktene, er det da ikke så at vi for å slippe det må gå inn som fullt medlem? Jeg har en sterk følelse av at det er den veien det går, at der ikke er noen vei forbi.

Stortinget vil allerede til høsten - jeg tror man kan si, utvilsomt - vedta de endringer i Grunnlovens § 93 som er en av forutsetningene for at vi kan gå med, så den vanskelighet tror jeg ikke man behøver å regne med.

Jeg ser det slik at enten vi går med eller ei, så står vi overfor veldige omveltninger i hele vårt næringsliv og vår næringsstruktur, og da synes jeg man får velge det alternativ som vi tror vil gi oss de beste sjansene. Og det tror jeg er det fulle medlemskap, så meget mer som det best oppfyller den politiske målsetting på lang sikt som jeg tror på.

Jeg synes at alt det vi har hørt nå både om møtet i Oslo og om møtet i Genève, viser at de reale interesser ligger så langt fra hverandre at det eneste vi i øyeblikket kan greie av samordning, det er samtidighet i forhandlingene, og at vi nå er kommet i den situasjon at hvert land får se til sine egne interesser og handle ut fra dem. Det er vel i grunnen også klart for svenskene og finnene at hvis Storbritannia og Danmark går inn i Fellesmarkedet, så må også Norge gjøre det; de kan vel ikke være i tvil på det punkt. Så jeg er i likhet med hr. Ingvaldsen av den oppfatning at å gi noen helhjertet støtte til det svenske forslag, som vi tror er urealistisk, er det lite vunnet ved - bortsett fra kanskje en viss temporær svensk velvilje. Jeg tror ikke forslaget er realistisk, jeg tror ikke det vil føre frem.

Røiseland: Eg meiner at det må vere ein føremon at EFTA så langt det er råd - eg strekar under *så langt det er råd* - tingar saman. Truleg kjem vi vel svært snart i den situasjon at vi må velje mellom to alternativ: å gå inn mellom Dei seks eller finne ei form for assosiering. Noko tredje alternativ vil vel ikkje vere aktuelt. Eg synest ikkje, slik som hr. Wikborg og hr. Ingvaldsen, at det er så heilt klårt i dag at vi må velje fullt medlemskap. Eg vedgår at det er mykje som talar for det, men så gjennomgripande som dette spørsmålet er for vår politiske utvikling og for vårt næringsliv, må vi likevel sjå alvorleg også på det andre alternativ med assosiering, dersom det i det heile finst. Vel, det kan gjerne vere at resultatet vil bli at det faktisk ikkje finst noko assosieringsalternativ, men å skrive det av i dag, det synest eg ikkje vi kan gjere.

Det er sagt her at i dette året vil vel Roma-traktaten kome fram til ei avklåring når det gjeld spørsmålet om jordbrukspolitikken. Det ville jo ha vore ein stor føremon for oss om det alt i somar kunne ha klårna noko på det punktet. Då ville det ha vore lettare for oss å vurdere. Men vi kan sjølvsagt ikkje få gjort nokon ting for å framskynde noko. Det som er viktig, er då at Regjeringa held seg så godt à jour som det i det heile er råd, og prøver å lukte seg til så langt det går kva som vil

kome til å skje, for nettopp opplegget av jordbrukspolitikken og fiskeripolitikken, kanskje ikkje minst den siste, i Roma-unionen, vil få svære konsekvensar for oss.

Hr. Wikborg var inne på om vi, i fall det blir assosiering, fritt kan sende våre viktige produkt, som treforedlingsprodukt, aluminium osv., inn i Fellesmarknaden, og det er sjølv sagt nokså avgjerande for vår stilling.

Men som sagt, eg meiner at det er heilt naudsynt, så alvorleg som situasjonen er, å drøfte begge alternativ grundig og fordomsfritt så langt vi kan.

Når det gjeld sakshandsaminga meiner eg at det er viktig og ynskjeleg at Regjeringa held seg i kontakt med Stortingets organ, og om Stortinget blir oppløyst, kan jo likevel denne komiteen kome saman mellom sesjonane, det kan det ikkje vere den minste tvil om. At det er denne komiteen som må bli organet, synest eg også er naturleg. Om enkelte møte bør takast saman med andre komitear, til dømes landbrukskomiteen og fiskerikomiteen, kan ein jo kome tilbake til.

Statsråd Skaug: Når det gjelder det materiale som vi arbeider med, kan jeg nevne at der foreligger en lengre utredning om jordbrukspolitikken slik forslaget nå foreligger fra Kommisjonens side, men det er altså ennå ikke vedtatt. Det dokumentet kan vi da, hvis det er klarlagt at denne komite skal stelle med disse tingene, straks oversende til komiteen. Vi har også igjen gått igjennom hele spørsmålet om etableringsretten, hvor det reiser seg meget vanskelige problemer, og det som der foreligger kan også sendes denne komite. Vi har videre ferdig en oversikt over harmoniseringen av sosiallovgivningen og lovgivningen for arbeidsmarkedet. Den kan vi også sende komiteen.

Når det så gjelder spørsmålet om selve forhandlingene, så vet vi intet med sikkerhet. Vi må jo være oppmerksom på den ting at Storbritannias stilling ikke er klar, og likeledes på det forhold at Storbritannia ikke går inn i Roma-traktaten med de bestemmelser traktaten nå inneholder. Til Roma-traktaten er det jo allerede knyttet en rekke protokoller om forskjellige lands spesielle problemer, og det er vel hevet over enhver tvil at Storbritannia ikke vil kunne godta traktatens bestemmelser slik de er nå. På visse punkter må det gjøres unntak for Storbritannias vedkommende. Men de følere de har hatt ute, tyder nå på at det kanskje kan være mulighet for å få til visse unntak og særordninger, selv om de langt fra er sikre på det. De er ennå ikke sikre på hva Frankrikes stilling til syvende og sist kommer til å bli, og det er jo derfor de heller ikke har kunnet bestemme seg for å gå inn for å ta opp forhandlinger. Når forhandlinger eventuelt vil bli tatt opp, det avhenger av en fremtidig utvikling som vi i dag ikke kan vite noen ting om, men det er jo en mulighet for at Storbritannia i løpet av sommeren, kanskje ved statsrådsmøtet i slutten av juni eller noe senere, vil se det som mulig å komme i gang med forhandlinger. De regner på britisk hold med at disse forhandlingene, selv om man har oppnådd en viss prinsipiell enighet, vil komme til å bli meget langvarige. De snakker i all fall om at det kan komme til å ta et par år før man får forhandlingene sluttført. Det skal jo blant annet lages en helt ny tolltariff, og selv om man baserer seg på aritmetisk gjennomsnitt, kan det nok bli visse vanskeligheter i den sammenheng. Det fikk man jo klart demonstrert da De seks laget sin fellestariff. Og

man har hele Roma-traktatens system med voteringer og veiet stemmerett i visse tilfelle. Der er spørsmålet: Hvor mange stemmer skal nye medlemmer i det hele tatt få? Roma-traktaten er jo bygget opp som et meget vel balansert dokument som tar hensyn til de seks lands interesser som nå er medlemmer. Kommer det andre land til, vil det på visse punkter automatisk føre til at det enten gjennom tilleggsprotokoller eller på annen måte må finnes frem til noe nytt. Dette blir da en del av det forhandlingstema som man vil få å arbeide med i tiden fremover.

Det har vært hevdet her at det nå er nødvendig for hvert land å vareta sine egne interesser, og det er klart at det er ingen som er uenig i det. Når jeg for min del har pekt på betydningen av et samhold i Norden og samarbeid innen EFTA, har jeg naturligvis ikke ment at vi skulle føre forhandlinger på den måten at vi skulle ha den samme plattformen å stå på, men at vi så langt som mulig der hvor vi har felles interesser, bør sørge for å stå sammen. Hele forhandlingssituasjonen, hele den fasen vi går inn i, vil vel være kjennetegnet av dette at hvert land vil ha sine spesielle problemer som det må ta opp, men allikevel er jo det å kunne finne frem til en ordning slik at vi forhandler samtidig, det som er EFTA's store betydning i dagens situasjon. Man vil sikkert komme frem til forskjellige løsninger for de forskjellige landene. Det har vi regnet med hele tiden. Men allikevel er det felles interesser her, og betydningen av å kunne føre samtidige forhandlinger, tror jeg er meget stor.

Når det gjelder avstemningsreglene kan jeg for øvrig nevne at utenriksminister Krag hadde fått den forståelse under sitt siste besøk i London, at Storbritannia gjerne ville ha Norge og Danmark med, fordi de da hadde regnet ut på basis av visse antagelser med hensyn til hvor mange stemmer vi hver skulle få at Storbritannia pluss Danmark pluss Norge ville kunne bli en gruppe innen dette nye markedet som ville kunne utøve en negativ virkning i all fall, ved å blokkere de andre lands muligheter for å få noe igjennom ved 3/4 flertall. Jeg sa til Krag at det kanskje kunne være et riktig regnestykke rent aritmetisk sett, men det forutsetter at Storbritannia, Norge og Danmark bestandig er enige, og det kan vi jo slett ikke gå ut fra.

Jeg ville tro, når det gjelder det svenske forslaget, at det har sine gode sider, og jeg vil si at jeg synes at vi i den fasen vi nå går i møte frem til slutten av juni, bør se på det forslaget sammen med andre forslag som også andre land kommer til å ha. Det vil jo være slik at alle EFTA-land vil legge frem sine ideer om hvordan dette skal gjøres - vi kommer også til å legge frem våre problemer - og at man i den sammenheng også bør ofre noen tid på dette svenske forslag, forekommer meg ganske opplagt.

Det store spørsmål blir naturligvis om man skal gå inn for et medlemskap med visse spesialbestemmelser, eller om man vil være bedre tjent med en assosieringsavtale. Det er etter min mening ikke mulig i dag å ta noe definitivt standpunkt til dette, for det er først gjennom de forhandlinger som blir tatt opp og resultatet av disse forhandlinger at vi vil være i stand til å veie mot hverandre fordeler og ulemper ved den ene eller den annen form. Der kommer inn som et vesentlig punkt spørsmålet om våre viktige eksportinteresser når det gjelder treforedlingsprodukter, ferrolegeringer og aluminium. Etter Roma-traktaten som den

nå står, skulle det ikke reise seg problemer der, men jeg er nå slett ikke sikker på at de ikke kan bli reist allikevel, og det er allerede antydnet fra italiensk side at der må det være visse særordninger.

Hr. Ingvaldsen sa at EFTA var ingen holdbar konstruksjon. Vel, vi har bestandig sett på EFTA som noe som helst ikke skulle bli varig, vi har sett på EFTA som det forum vi kunne ha for å komme frem til forhandlinger. Vi har prøvd den ene linjen, det er muligens verd å prøve den en gang til, den økonomiske ordningen. Skulle britene ikke finne å kunne gå inn for det, er ikke den linjen mulig. Deres foreløpige standpunkt er at det er små sjanser for at den linjen fører frem, men jeg synes nok det er vel verd å prøve en gang til. Det tar ikke så forferdelig megen tid, akkurat det spørsmålet der. Det tror jeg jeg kan forsikre komiteens medlemmer.

Hr. Ingvaldsen spurte også om Regjeringen nå anså langtidsprogrammet som ikke lenger aktuelt. Regjeringen mener at disse forhandlinger om denne nye ordning kommer det til å ta så lang tid med å få i orden, at langtidsprogrammet som det nå står, i det vesentlige har full aktualitet fremdeles.

Formannen: Jeg ville bare si med hensyn til det som har vært nevnt om samholdet innen EFTA og samholdet innen Norden og spørsmålet om å støtte det svenske forslag: Jeg tror man skal være forsiktig med å ta en så negativ holdning som det her har vært gitt uttrykk for, at her gjelder det bare å ivareta våre egne interesser. For det første har vi jo gått inn i EFTA som en forhandlingsorganisasjon overfor Fellesmarkedet for at også vi skulle stå sterkere, og da må vi jo anse disse forpliktelser som bindende, i all fall så bindende som Storbritannia anser dem. Jeg kan heller ikke se det på annen måte enn at særlig når det gjelder disse eksportproduktene som har vært nevnt, aluminium og ferrolegeringer osv., kan det nok godt hende at vi trenger britisk støtte hvis vi kan få den. Vi har selv behov for et visst samhold her, og da kan vi ikke avvise det overfor andre.

Videre må jeg også si at om jeg heller ikke tror at det svenske forslag har noen muligheter, så koster det ikke noe å gjøre et forsøk for i all fall å bevare både det gode forhold til Sverige, hvis støtte vi også kan trenge, og det gode forhold til andre EFTA-land, som er av den oppfatning at vi bør støtte dette forslag.

At vi allerede nå skulle ta det standpunkt som Danmark tar, tror jeg er noe vanskelig, før Storbritannia selv har gjort seg opp sin mening.

Så vil jeg si at jeg tror ikke man skal overdrive det politiske moment med hensyn til Fellesmarkedet. Der er jo ingen politiske bestemmelser i selve avtalen, det er i preambelen eller i forordet at de politiske bestemmelsene kommer inn, så i og for seg har jo de nøytrale EFTA-land adgang til en full økonomisk assosiering med Fellesmarkedet når de bare reserverer seg på de politiske områder.

Spørsmålet om assosiering eller direkte medlemskap får man jo komme tilbake til når situasjonen ligger klarere an. Hovedspørsmålet er om vi må utelukke det alternativ at vi blir stående utenfor. Jeg er selv av den oppfatning at det vil være umulig for oss å stå utenfor, men jeg så forleden i "Nationen" den reaksjon at kanskje burde vi tenke oss godt om før vi gikk inn i noe slikt samarbeid. Jeg er litt redd for at det kanskje kan bli en alminnelig reaksjon her i landet: Hvorfor skal vi i

det hele tatt gjøre dette? - når man blir klar over hvilke ganske vesentlige endringer i vår næringspolitikk en slik tilslutning medfører. Det er her, synes jeg, at vi som Storting står overfor et overordentlig omfattende og vidtrekkende problem. Jeg kan gjerne si det slik at vårt vedtak om å gå inn i Atlanterhavspakten var en ganske avgjørende begivenhet i norsk politisk historie, men jeg tror at en eventuell beslutning om å gå inn i Fellesmarkedet, vil være av kanskje større betydning, i all fall i den henseende at den kommer til å berøre mer direkte praktisk talt hver enkelt av landets borgere. Vi kan tenke på hva dette kan medføre for vårt jordbruk, for våre fiskerier, hvor vi nettopp har hatt en stor strid om og har fått utvidet vårt sjøterritorium, og så eventuelt skal slippe utlendinger fra Fellesmarkedet inn igjen - vi kan tenke på spørsmålet om landingsrettigheter, som også er et stort stridsspørsmål, spørsmålet om etablering av fiskeforedlingsindustri osv. Det er jo spørsmål av revolusjonær karakter, og det er derfor jeg, som handelsministeren sa at Regjeringen gjør, legger ganske vesentlig vekt på hvordan denne saken skal behandles og hvordan Stortinget skal bli virkelig orientert og underrettet om alt det som foreligger.

Det melder seg da her det spørsmål: Skal man sende de forskjellige kapitler til de forskjellige komiteer, slik at utredningene om jordbruk går til landbrukskomiteen, om fiskeriene til sjøfarts- og fiskerikomiteen, de sosiale spørsmål til sosialkomiteen, osv? Det er jo den mangel ved en slik fremgangsmåte at de da bare vil se selve sitt spesialfelt og ikke se saken i en videre sammenheng. Eller kan man finne frem til en måte hvorpå hele Stortinget blir orientert om hva Roma-traktaten virkelig innebærer på de forskjellige områder? Det er ikke noe som er gjort i løpet av ett møte. Det kunne vel heller ikke bli egentlige stortingsmøter, det måtte bli møter som ble holdt for å orientere Stortingets medlemmer. Jeg synes det er meget om å gjøre at Stortinget før det går fra hverandre, og man dertil også skal gå ut i en valgkamp, er helt og fullt orientert om både hva dette vil innebære og hvordan situasjonen nå ligger an.

Kjøs: Jeg vil gjerne komme litt inn på jordbrukets stilling ved en tilslutning til Fellesmarkedet i en eller annen form. Det er vel et av de vanskeligste spørsmål vi får, og den særlige vanskelighet ligger jo i at fellesmarkedslandene selv ennå ikke har utformet sin felles jordbrukspolitikk.

Nå vil det vel bli slik etter det som man kan se hittil, at i hvert fall til å begynne med vil det kanskje bli en del særordninger, men hvis det foreligger noe materiale eller hvis det utover forsommeren kommer noe nytt materiale, vil det ha meget stor betydning at Stortinget - og da blir det vel denne komite - kan få dette materiale for å kunne danne seg, så langt det går an, et begrep om hvilke følger det vil ha for vårt jordbruk.

Når det er spørsmål her om man skal sende materialet til fagkomiteene, så tror jeg ikke at det overhodet blir aktuelt, for de kan jo ikke tre sammen etter at Stortinget er oppløst, og i den tid som er igjen inntil Stortinget oppløses vil de ha hendene så fulle med alle mulige andre saker og møter i Stortinget, at de neppe kan sette seg til i komiteene å studere Roma-traktaten og hvilke virkninger den vil ha på

de spesielle næringsinteresser som komiteene har å behandle. Men jeg er enig med formannen i at det er særdeles viktig at Stortinget så godt som mulig blir orientert i denne saken, og at også almenheten blir det gjennom det som skjer her i Stortinget og gjennom videre orientering i pressen, slik at hele opinionen kan bli forberedt på det som her nødvendigvis må komme til å skje i en eller annen form.

Så uklart som det er ennå, er det jo ikke mulig å si nøyaktig på hvilken måte denne tilslutningen skal komme til å foregå. Men alle er jo klar over at den vil komme, og der vil jeg si det på den måten at disse antydde forslag om assosiering - og jeg tenker da på det svenske antydde forslag - dem kan man nok støtte, men man skal ikke bli hengende fast i dem. Ser man på den britiske vurdering som vi har fått referert her i dag - og den er jo basert på nøyaktige undersøkelser - må man jo si at det peker i den retning at et forslag som det antydde svenske har liten utsikt til å kunne vinne frem, og da mener jeg at man ikke skal bruke mer tid enn nødvendig på å passere den mellomstasjonen, som hr. Erling Petersen kalte det. Jeg tror nok det kan være riktig at man av hensyn til samholdet innen EFTA ikke allerede på forhånd tar det standpunkt at dette her, det vil vi ikke ha noe med, men jeg ville gjerne ha sagt at man ikke må bli hengende fast i forslag som ikke fører frem.

Jeg synes også det er grunn til å legge vekt på den stilling som De forente stater tar i dette spørsmål. Bakgrunnen for den nye administrasjons støtte for en samling i Vest-Europa er jo at det skal bli en virkelig samling, ikke en løs sammenføyning med mer eller mindre assosiering og på forskjellig basis. Det legger jeg ganske stor vekt på. Og jeg er enig i det som er sagt i denne forbindelse, at det naturlige forum for drøftelser når det gjelder den store samling, må bli det nye OECD, selv om forhandlingene om de konkrete spørsmål når det gjelder EFTA og Fellesmarkedet selvsagt må foregå mellom disse partnere.

Så jeg mener at vår oppgave må bli, samtidig som vi ivaretar best mulig våre egne interesser, at vi også medvirker til en virkelig samling i Vest-Europa.

Utenriksminister Lange: Det har vært spurt om tempoet i den utviklingen som nå avtegner seg. Jeg tror, i likhet med handelsministeren, at det nok ennå kan komme til å ta en del tid selv før man i Storbritannia har truffet den prinsipielle beslutning om på hvilket grunnlag man vil ta opp forhandlinger med Seksmaktene. Når det kommer til å ta en viss tid, er det fordi det er helt klart at den britiske innstillingen er den, at med mindre vi på forhånd gjennom underhåndskontakter er sikre på at forhandlinger om medlemskap vil gi et resultat som vi kan akseptere, vil vi ikke begynne de forhandlingene og ta den prinsippavgjørelsen. Så jeg tror for så vidt at det som måtte komme ut av drøftingene mellom president Kennedy og president de Gaulle de første junidagene, kan komme til å bli temmelig avgjørende for tempoet.

Hvor det gjelder våre interesser, er det vel så mange problemer som vi trenger å få gjennomarbeidet og avklaret, at vår interesse er ikke som danskenes, å skynde på denne utviklingen. Vår interesse er å vinne så meget tid som mulig. Også i lys av den interessen mener jeg at det er riktig å støtte det svenske forslaget for så vidt som det bør vurderes på linje med andre forslag som kommer fram. Det vil også

bidra til at vi vinner noe tid. Dessuten kan vi ikke se bort fra at vi har hensyn å ta til våre nordiske naboland og til den særstilling som vi fordi vi er et nordisk land, har sikret oss innen det videre vestlige samarbeidet også på de rent politiske og forsvarsmessige områdene. Jeg tror at det er i en direkte norsk interesse å medvirke til at det under den utvikling vi nå står foran, fortsatt blir mulig å hevde disse nordiske hensynene også på det politiske område.

Og der vil jeg si til slutt at når vi trenger tid, er det jo fordi det skritt vi tar hvis vi beslutter oss til å forhandle om medlemskap i Seksmaktsunionen, er et utenrikspolitisk skritt like meget som det er et økonomisk skritt. Vi trenger noen tid på oss for å få avklart hvordan det i et litt lengre perspektiv vil stille seg med mulighetene for å opprettholde og gjøre gjeldende med effekt våre synspunkter hvor det gjelder slike problemer som f.eks. kolonispørsmålet. Her kommer vi inn i en gruppering hvor det er tidligere og nåværende kolonimakter som vil være de dominerende. Vi trenger tid til å overveie hvordan det vil stille seg med våre muligheter for å hevde våre synspunkter i slike spørsmål som stasjonering og som innpassing av atomvåpen. Det er ikke problemer som melder seg i morgen eller i overmorgen, men de melder seg i løpet av relativt kort tid, og vi må vite hvilke konsekvenser det skritt vi tar, vil få i fremtiden.

Erling Petersen: Jeg vil først ta utgangspunkt i den påstand at hvis Storbritannia går inn, må vi gå med. Jeg tror at det er ganske uriktig på den måten å forsøke å unndra seg valgets ansvar. For vi har ikke bare de to alternativer som hr. Wikborg eller hr. Røiseland nevnte, enten hel tilslutning til Fellesmarkedet eller assosiering, men vi har faktisk også en tredje mulighet, den å stå utenfor det hele. Vi kan tenke oss et ganske aktverdig nasjonalt liv her i landet selv om vi følger den linjen som Island og Irland har tatt, og holder oss utenfor. Det er ingen umulighet, og vi har å overveie også det alternativ, til tross for at jeg personlig allerede nå vil kunne si at det fortoner seg ikke for meg som det beste - men det kan komme av at jeg er økonom.

Jeg er også enig i at det er et avgjørende moment at det er en historisk avgjørelse som skal tas, og at den må tillegges den vekt at det året kan komme til å rangere på linje med 1905 i vår historie. Men jeg er ikke så sikker på at det ligger i vår interesse å skaffe oss så meget tid som utenriksministeren øyensynlig ville ønske seg.

Når det gjelder tempoet, må vi skille mellom forskjellige faser. Det er nok riktig at det vil ta år før hele denne konstruksjon i beste tilfelle er ferdig. Men det er en mulighet for at vi kan få den egentlige avgjørelse i en rekke topperklæringer av statssjefene, hvor vi får en prinsipperklæring som åpner veien. Det er én ting. Det kan ta betydelig lengre tid å få den formelle beslutning, og alle land vil kunne si at de har ikke formelt besluttet seg til å ta det avgjørende skritt. Det er jo det Storbritannia for tiden forsikrer oss, at de ikke har bestemt seg. Og først senere kommer den tid da hele traktatsystemet er utarbeidet og er ferdig. Men når det gjelder denne tidsperiode, skal vi heller ikke være så trygge. Jeg hørte handelsministeren sa at langtidsprogrammet holdt, fordi dette ville ta så lang tid.

Men saken er vel den at en slik ordning begynner å få sine økonomiske virkninger i det øyeblikk det er sannsynlig at den vil bli gjennomført. I det øyeblikk man har fått prinsipperklæringen, vil investeringer og planer komme til å bli justert på forhånd med en eneste gang. Den har en slagskygge som kommer meget tidligere enn den faktiske gjennomføring. En hel del av de økonomiske transaksjoner vil allerede være avsluttet i det øyeblikk da avtalen er ratifisert og trer i kraft. Dette er en sak som vi ikke skal overse. Vi har f.eks. nå et spørsmål om Jernverket oppe til behandling i Stortinget. Går vi inn i Fellesmarkedet, vil vi sannsynligvis måtte gå inn i Kull- og Stålunionen, det vil høre med. Det vil kunne være av avgjørende betydning for et slikt spørsmål - for å ta et eksempel - og det bør vi i grunnen overveie allerede nå.

Så er det blitt sagt at det ikke vil koste oss noe å støtte det svenske forslaget, og at vi vil vinne tid på det. Nå kan vi jo også se på det som i grunnen er den store fare. Det er at Storbritannia isolert skulle slutte seg til Fellesmarkedet og la de andre seile. Det er klart at når Danmark har vært i stand til å gi en prinsipperklæring om at de vil være med hvis Storbritannia går inn, så har Danmark stillet seg i en fordelaktig posisjon, for det blir nesten håpløst for britene å gå alene når en slik erklæring foreligger. Ut fra det synspunktet, hvis vi hadde vært modne til å ta beslutningen - hvilket vi tydeligvis ikke er noen av oss - ville det ha vært en fordel hvis beslutningen gikk ut på at vi kunne tenke oss å gå med, altså at vi fikk prinsippbeslutningen på et så tidlig tidspunkt som mulig. Da ville vi stå sterkere. Vi ville forhindre at vi kunne bli latt utenfor sammen med de andre. Jeg tror ikke det er så overveiende sannsynlig. Men en slik prinsippbeslutning ville i all fall styrke den utvikling som man vel ikke kan benekte, at det i beste fall vil bli to EFTA'er som kan opptre - det må være bedre enn å opptre enkeltvis. Den EFTA-delen som da kommer til å ha Storbritannia med seg, kommer til å bli mer styrket jo fortere de land som kunne tenke seg å havne der, gjør seg opp sin mening om at det er der de hører hjemme.

Hvordan den videre gruppering kommer til å bli i det eventuelle nye fellesmarked, er det kanskje litt tidlig å tenke på. Det er jo ikke urimelig å tro, at om Danmark og Norge kom inn, ville de kunne ha en sterkere kontakt med Nederland og kanskje Belgia, og at den gruppen som Storbritannia da ville trenge å støtte seg til hos de små land, kunne bli de fire. Men det er nå foreløpig noe mer langsiktig.

Jeg kommer tilbake til at det selvfølgelig er en fordel å vinne tid når man skal ta en stor beslutning. Men vi må jo også være klar over at vi risikerer å "miste bussen" hvis vi for lenge holder på at vi skal overveie. Jo fortere vi på et rasjonelt og forsvarlig grunnlag kan komme til et standpunkt om hva vi egentlig ønsker eller hva vi vil, jo bedre. Jeg tror vi skulle sette det opp som et arbeidsprogram at her er det ingen tid å miste.

Vatnaland: Eg skjønar einskilde av dei som har hatt ordet her, slik at dei meiner ein snarast mogleg må ta standpunkt og erklæra seg rede til å forhandla med Dei seks om medlemskap der. Eg er ikkje einig i det. Mitt syn fell nærast saman med det som har vore halde fram av formannen og av hr. Kjøs og einskilde andre,

for eg må seia for min del at så uklårt som mykje er framleis, kan eg ikkje på det noverande tidspunkt ta stilling til om det er så avgjort at ein må gå saman med Dei seks.

Eg er heilt einig i det som vart halde fram av utanriksministeren her, at det må vera nødvendig for oss å vinna tid, for som det òg har vore peika på tidlegare, så er det så mykje uklårt ved korleis stillinga kan bli for våre viktige næringar jordbruk og fiske, at ein må ha nærare klårleik før ein kan ta stilling. Og eg meiner at det er nødvendig her, slik som det heile ligg til rette, at EFTA-landene i så fall bør forhandla samla, så mykje meir som det er på det reine at Storbritannias stilling slett ikkje er klår.

Det er òg ein annan ting som eg meiner talar for at ein bør stå samla i EFTA-landa under desse forhandlingane. Det er om også USA vert kopla inn i desse forhandlingane. Eg trur det då ikkje ville vera så heldig om dei små landa forhandla kvar for seg.

Eg kan derfor ikkje vera einig i den problemstilling som einskilte har sett her, slik som t.d. hr. Wikborg. Eg veit ikkje om han meinte det så alvorleg når han sa at "det var kanskje betre med ein ende med forferdelse enn ein forferdelse uten ende". Eg er ikkje sikker på om den forferdelsen som ville kunne bli, ville få ein ende. Eg meiner derfor at det er nødvendig at vi vinn tid, og eg vil tilrå at ein her går forsiktig fram og forhandlar samla i EFTA-landa.

Statsråd Skaug: Hr. Petersen antydde muligheten av - i all fall den hypotetiske mulighet - at Storbritannia kanskje fant en ordning og at vi andre så ble sittende igjen utenfor det hele. Han sa selv at han ikke anså dette som særlig sannsynlig. Og jeg tror for min del at vi i denne situasjon må ta vårt utgangspunkt i at britene ikke vil la oss i stikken. Vi har alle forsikringer om det, og hvis vi nå skulle regne med at vi i den situasjon ikke kan stole på det britene gang på gang har sagt oss, ville vår stilling være ganske håpløs.

Men jeg er helt enig med hr. Petersen i at vi naturligvis på vår side så snart som mulig må gjøre oss opp en mening. Og hensikten med de utredningene som nå pågår og som vi vil sende til denne komite, og med de drøftelsene vi har gående med næringslivet om disse spørsmål, er jo nettopp å forsøke å få klarlagt hvor disse interesser ligger, slik at vi kan gjøre oss opp en mening. Det er i dette forberedende arbeid Regjeringens håp at man må kunne drøfte disse for landet avgjørende spørsmål på en fortrolig måte med de organer og de institusjoner som her har et ansvar, og som vi gjerne vil drøfte disse spørsmålene med.

La meg så komme tilbake til det svenske forslaget som er blitt drøftet så pass mye her i dag. Vi risikerer ikke å bli hengende ved dette svenske forslaget i unødige lang tid. I løpet av de ukene som kommer, vil det svenske forslaget bli drøftet sammen med andre lands problemer som ledd i en samråding innenfor EFTA. Og når britene så kanskje etter hvert finner at her er det muligheter for forhandlinger - vel, da får vi håpe at disse samrådingene innen EFTA og de drøftelsene vi har på nasjonal basis, vil ha brakt oss dithen at vi kan legge opp vår egen forhandlingslinje.

Jeg tror for øvrig også at vi kunne være interessert i et forslag som det svenske ut fra våre egne økonomiske interesser i alle fall. Jeg tror at de problemene som fullt medlemskap vil reise, ville være mindre om et syn som det svenske kunne vinne frem. Og etter hvert som det vil kunne gå opp for oss alle sammen hvilke store problemer som vil kunne reise seg her, ville vel Regjeringen med rette kunne bli kritisert hvis den ikke hadde ofret et forslag som det svenske den nødvendige oppmerksomhet.

Ingvaldsen: Når det gjelder de undersøkelsene som Regjeringen gjør og det materialet som skal tilstilles Stortinget, hadde jeg lyst til å komme inn på et par ting. Vi er jo nå medlem av EFTA, og EFTA-bestemmelsene eller konsekvensene av dem er ennå ikke trådt i kraft fullt ut. Det vil skje etter denne overgangstiden. Jeg tror det ville være riktig under utredningen av følgene av en eventuell tiltreden til Roma-traktaten å sammenligne bestemmelsene der med det vi allerede har gått med på i EFTA. Likedan er vi medlem av NATO, og etter min mening ville det også være riktig å sammenligne de konsekvensene med det Roma-avtalen vil innebære. I virkeligheten har vi vel gjennom EFTA, og vi kan vel også si NATO, tatt en del avgjørelser som vil føre til en del av de konsekvensene vi kanskje engster oss litt for. Jeg tror at det vil være en lettere og riktigere måte å vurdere utviklingen på enn rett og slett nå å begynne å se ensidig på Roma-avtalens bestemmelser. Hvis ikke jeg husker feil, kan vi få atskillige problemer med etableringsretten også etter EFTA-avtalen når den tid kommer. Vi har også en del andre bestemmelser der som vi først vil merke etter en viss tid, når forskjellige restriksjoner er avviklet. Jeg tror at en sann sammenligning vil gi et nokså realistisk grunnlag for å ta avgjørelsen.

Erling Petersen: Det var bare ganske kort angående spørsmålet om Storbritannia kunne tenkes å gå alene inn i Fellesmarkedet. Som jeg sa, jeg trodde nå at det ikke ble aktuelt, og at vi har fått tilstrekkelige garantier. Men jeg vil nok også si at vi hadde ikke de garantiene for en knapp måned siden, og det var ikke så få EFTA-land hvor det fantes folk som følger dette nærmere, som var alvorlig bekymret for den mulighet.

Wikborg: Jeg er helt enig i det som statsråd Skaug sa om at vi på mange måter kunne være interessert i den svenske ordningen, om den kunne gjennomføres. Men det er nettopp ut fra en realistisk vurdering av situasjonen og med det vi kjenner til, særlig de franske standpunktene, at jeg for min del ikke har noen tro på at det er realistisk mulig å få det gjennomført. Og det jeg da mener, er at vi bør få klarlagt vårt standpunkt så snart som mulig, slik at vi, hvis det kommer et britisk prinsippvedtak allerede i sommer, ikke alt for lenge etter burde kunne komme med vårt prinsippvedtak. Jeg er av den oppfatning at det vil være ytterst uheldig om vi tvinges til å gjøre dette nå i sommer, foran et valg, i en så uklar situasjon og med sånne muligheter for å appellere til særinteresser uten å se helheten. Så jeg håper inderlig at det ikke blir nødvendig å foreta noe i sommer, men det er jo utmerket at

vi nå får dette materialet som er lovet oss, særlig med hensyn til etableringsretten, så vi kan få vurdert det nærmere.

Men vi må jo være klar over hele tiden at vi setter ikke tempoet. Jeg er helt enig i at vi ikke skal fremskynde tempoet, men tempoet settes av krefter utenfor vår kontroll. Vi må bare klargjøre vår situasjon så snart som mulig, også av den grunn at må vi gå den veien, så er det av betydning at vi kan innstille oss på det og omstille oss for det så snart som mulig.

Jeg har også vært inne på nettopp de samme tankene som hr. Petersen ga uttrykk for. Hva med vårt jernverk og utvidelsene der, hvis vi - hva jeg antar - må gå med i Kull- og Ståluunionen? Det vil kanskje være en fordel. Jeg håper det vil være en fordel, for jeg tror det er riktig å gå til de utvidelsene. Men det er noe som vi må ta med i betraktning, og jeg tror det ville være ytterst uheldig om vi skulle gå til enorme investeringer som viser seg å være feilinvesteringer om vi kommer med i et sånt større marked. Det er derfor jeg tror det haster med at vi får tatt vårt prinsipielle standpunkt. Men om det noensinne er nødvendig å ile med langsomhet, så er det i et tilfelle som dette.

Formannen: Jeg vil bare si med hensyn til dette spørsmålet om når det kan bli aktuelt å treffe eventuelt en prinsippavgjørelse, at det er vel høyst sannsynlig at det ikke blir aktuelt før det nye Storting er trådt sammen, idet man jo må regne med de britiske parlamentsferier som begynner 1. august, slik at om regjeringen der før den tid vil treffe noe prinsippvedtak, så inntreffer i all fall feriene. Men det er på den annen side ganske klart at Regjeringen vil være engasjert i forhandlinger om hele opplegget, både i EFTA, med de andre nordiske land og med Storbritannia, og den har da krav på å få den veiledning av Stortinget som den må ha.

Statsråd Skaug: Når det gjelder spørsmålet om tidspunktet, vil jeg heller anse det som sannsynlig at dette vil komme til å skje i løpet av juni - juli. Det avhenger helt av den reaksjon som nå kommer fra fransk side i forbindelse med president Kennedys besøk, og av de videre drøftinger med EFTA-landene. Men man må, tror jeg, være forberedt på at den siste oppklaring i situasjonen vil kunne skje ved statsrådsmøtet i EFTA i London i slutten av juni, og at det kanskje ikke så lang tid etterpå vil være spørsmål om å ta et standpunkt.

Formannen: Nå ringer det for møter i Odelsting og Lagting, så vi må vel avslutte denne debatt.

Med hensyn til debatten om statsråd Skaugs redegjørelse har det vært nevnt at man kanskje kunne ta den fredag i kommende uke. Men det er vel kanskje noe tidlig, og jeg har derfor antydnet overfor presidenten at man kanskje burde ta den, ikke i den uken som kommer etter, for da vil utenriksministeren være på Island sammen med Kongen, men i den uken som kommer deretter. Da vil man også ha bedre oversikt og kjenne saken noe bedre.

Erling Petersen: Jeg har allerede reist aksjon for å prøve å forhindre at den debatten kommer i den uken som ender den 27., og jeg håper det blir definitivt at den ikke kommer før den 29.

Formannen: Noe definitivt er det vel vanskelig å si. Som alle er oppmerksomme på, er jo Stortinget overlesset med arbeid. Men i alle tilfelle har jeg rettet denne henstilling til presidenten.

Statsråd Skaug: Får jeg bare spørre om vi da skal sende utredningene etter hvert til denne komite?

Formannen: Ja, man får i all fall sende utredningene til denne komite, og så får vi her i Stortinget ta opp spørsmålet om hvordan vi skal behandle dette videre. Det er selvsagt også den mulighet at denne komite kan ha fellesmøter med de interesserte komiteer.

Statsråd Skaug: Da må det i tilfelle sendes mange kopier.

Møtet hevet kl. 12.